

MESLEKİ MÜZİK EĞİTİMİ ALAN VE ALMAYAN LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK KAVRAMLARININ İNCELENMESİ*

Jale DENİZ**
Sema AZERİ***

ÖZET

Araştırma, mesleki müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik kavramlarını belirlemek ve ana dala ayrılan günlük çalışma süresi açısından benlik kavramının farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın örneklemini, 2004-2005 öğretim yılında Avni Akyol Güzel Sanatlar Lisesi, Özel Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı, Kadıköy Lisesi, Pendik Lisesi, Kartal Özel Ortadoğu Koleji ve Kartal Yakacık Lisesi'nde öğrenim gören lise hazırlık,1.,2.,3.sınıflarından 121 mesleki müzik eğitimi, 329 genel lise öğrencisi olmak üzere toplam 450 (244 kız, 206 erkek) öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak, lise öğrencilerinin benlik kavramlarını ölçmek üzere Piers-Harris'in Çocuklarda Öz-Kavramı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, konservatuvar öğrencileri, genel lise ve Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerine göre daha olumlu benlik kavramına sahiptirler ve müzik çalışmalarına günde 3 saatten fazla zaman ayıran öğrencilerin, az zaman ayıranlara göre daha olumlu bir benlik kavramına sahip oldukları görülmektedir.

Anahtar sözcükler: Benlik kavramı, müzik eğitimi,

AN INVESTIGATION ON THE SELF CONCEPT OF HIGH SCHOOL STUDENTS HAVING AND NOT HAVING VOCATIONAL MUSIC EDUCATION

SUMMARY

The objective of this study is to determine the self-concept of the high school students having taken academic music education and those who have not. It is also investigated the differences of self concept of academic music students regarding to time

* Bu makale, 'Mesleki Müzik Eğitimi Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Benlik Kavramlarının İncelenmesi' başlıklı yüksek lisans tezinin bir kısmına dayanmaktadır.

** Yard.Doç.Dr., Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Bölümü Müzik Öğretmeliği Ana Bilim Dalı

*** Bilim Uzmanı

that they have been spending for practicing music. The data was gathered from 450 students, 121 of whom are taking academic music education and 329 of whom are general high school students, from different schools including Anatolian Fine Arts High School, Private Anatolian Fine Arts High School, İstanbul University State Conservatory, Kadıköy High School, Pendik High School, Private Ortadoğu High School, and Yakacık High School. In this study, Piers-Harris self-concept scale was used to get data. The results indicated that the students who have been attending İstanbul University State Conservatory have more positive self concept than the other students attending fine arts and general high schools. The student who have been practicing music (their main branches such as practicing their instruments or singing) more than three hours in a day have more positive self concept than the students practicing music less than three hours a day. In summarize the results showed that music education has a major impact on the development of positive self concept.

Key words: Self concept, music education

Bireyin kişiliğinin zeka, başarı, yetenek ve benzeri birtakım kişilik özelliklerini içeren bir yanı vardır. Bireyin kendi kişiliğini algılayış biçiminin bir ifadesi olan ve benlik olarak adlandırılan bu dizge, kişilik gelişim sürecinde oluşan bir kişilik boyutu olarak ele alınmakta ve bireyin kendi özelliklerine, yeteneklerine, değer yargılarına, emel ve ideallerine ilişkin kanılarını içermektedir (Can,1990:1-2).

Benlik kavramı, şahsın kendisi ile ilgili algılamalarının, kişisel atıflarının (yüklemelerinin), geçmiş yaşantılarının, gelecekle ilgili hedeflerinin, sosyal rollerinin onun zihninde temsil edilişi ve zihninde kavramsal ben olarak odaklaşmasıdır (Aydın,1996:41). Benlik, insanın kendi kişiliğine ilişkin kanılarının toplamı, insanın kendisini tanıma ve değerlendirme biçimi, özetle kişiliğin öznel yanısıdır (Köknel, 1983:78).

Müzik özü itibariyle eğitsel bir nitelik taşır (Uçan,1996:30). Yalın ve özlü anlatımıyla müzik eğitimi, bireye, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma, bireyin müziksel davranışında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli değişiklikler oluşturma ya da bireyin müziksel davranışını kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak değiştirme veya geliştirme sürecidir (Uçan,1989).

Müziğin, bireyin kendini tanımasına, kendine güvenini artırmasına, kendini kanıtlamasına, kendini gerçekleştirmesine ve böylece kendisine daha sağlıklı, mutlu bir yaşam kurmasına olanak sağlama, katkıda bulunma gibi işlevleri vardır (Uçan,1996:25). Böylece müzik eğitimi alma, benlik gelişimine katkıda bulunarak, etkileri araştırmalara konu olmuştur: Hedden (1982), 144 orta düzey müzik öğrencisini incelemiş, müzikal benlik kavramının müzik başarısı üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya çıkarmıştır. Klinedinst (1989), öğrencilerin müzik etkinliklerine katılmalarının müzikal benlik

kavramını olumlu yönde etkilediğini görmüştür. Trusty ve Olivia (1994), müzik eğitimi ile benlik kavramı düzeyinin arttığını, çocukların ve gençlerin duygusal ve sosyal gelişimindeki ölçülebilir olumlu sonuçların ortaya çıktığını tespit etmişlerdir. Costa-Giomi (2004), deney grubuna 3 yıl piyano eğitimi vererek, bu öğrencilerin 3 yıl sonunda kontrol grubuna göre olumlu benlik saygısına sahip olduklarını göstermiştir.

Türkiye’de lise düzeyinde mesleki müzik eğitimi veren kurumlar konservatuvarlar ve Anadolu Güzel Sanatlar Liseleridir. Ancak genel liselerde ise temel müzik eğitimi seçmeli müzik dersi olarak verilmektedir. Amaçları farklı liselerde müzik eğitimi alan ve almayan öğrencilerin benlik kavramlarının bilinmemesi bu araştırmanın temel problemini oluşturmuştur.

Bu problemde hareketle araştırmanın genel amacını mesleki müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik kavramlarının tespit edilmesi oluşturmuştur. Bu amaçla, (1) Genel lise öğrencilerinin benlik kavramları öğrencilerin seçmeli müzik dersi alıp almama; çalgı/ses eğitimi alıp almama; ders dışı müziksel etkinliklere katılıp katılmama durumlarına göre farklılaşmakta mıdır? (2) Mesleki müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik kavramları farklılaşmakta mıdır? (3) Mesleki müzik eğitimi alan lise öğrencilerinin benlik kavramları sınıflarına; ana dallarına ayırdıkları günlük çalışma sürelerine göre farklılaşmakta mıdır? sorularına cevap aranmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada mesleki müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik kavramları varolan haliyle incelenmiştir. Bu sebeple, araştırma kullanılan model genel tarama modelidir.

Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye’deki genel lise, konservatuvar ve Anadolu güzel sanatlar liseleri müzik bölümleri öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini, 2004-2005 öğretim yılında Avni Akyol Güzel Sanatlar Lisesi, Özel Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Kadıköy Lisesi, Pendik Lisesi, Kartal Özel Ortadoğu Koleji ve Kartal Yakacık Lisesi’nde öğrenim gören lise hazırlık,1.,2.,3.sınıflarından 121 mesleki müzik eğitimi, 329 genel lise öğrencisi olmak üzere toplam 450 (244 kız, 206 erkek) öğrenci oluşturmuştur. Örneklem kapsamında gerek okulların gerekse öğrencilerin seçiminde ulaşılabilenden örnekleme yaklaşımı benimsenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak, lise öğrencilerinin benlik kavramlarını ölçmek üzere Piers-Harris’in Çocuklarda Öz-Kavramı Ölçeği kullanılmıştır. Kendim Hakkında Düşüncelerim adı ile de anılan 80 maddelik Piers-Harris’in Çocuklarda Öz-Kavramı

Ölçeği 9 ila 16 yaş grubundaki öğrenciler için 1964 yılında Piers ve Harris tarafından ABD’ de geliştirilmiştir. Ölçek öğrencilerin kendilerine (öz’üne) yönelik düşünce, duygu ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlar (Öner, 1994). Ölçeğin Türkçe uyarlaması ve güvenilirlik çalışması, 1986-87 yılları arasında Çataklı ve Öner tarafından yapılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Toplanan verileri çözümlemek amacıyla, yüzde ve frekans hesaplamaları, bağımsız grup t testi, tek yönlü varyans analizi, LSD analizi gibi istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada, genel lise öğrencilerin benlik kavramlarının öğrencilerin seçmeli müzik dersi alıp almama durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla Öz-Kavramı ölçeğinden alınan puanlara uygulanan t testi sonucunda müzik dersi almayanların lehine bir farklılık bulunmuş; çalgı/ses eğitimi alıp almama, ders dışı müziksel etkinliklere katılıp katılmama durumlarına göre bir fark bulunamamıştır.

Mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerin devam ettikleri sınıflara göre de bir fark bulunmamış ve ayrıca müziğe başlama yaşı ile öz kavramları arasında bir ilişki de bulunamamıştır. Ancak genel lise öğrencileri, Güzel sanatlar lisesi öğrencileri ve konservatuvar öğrencilerinin öz kavramı ölçeği puan ortalamalarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda F değeri 3,88 olarak bulunmuştur. Bu değer gruplar arasında istatistiksel açıdan 0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Analiz sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Mesleki Müzik Eğitimi Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Piers-Harris Öz Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarına Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi

Okul Türü	n	x	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F
AGSL	75	47,24	11,37	Gruplar arası	785,158	2	392,579	3,88*
Genel Lise	329	48,05	9,79					
Konservatuvar	43	52,27	9,50	Gruplar içi	44828,453	444	100,965	
TOPLAM	447	48,32	10,11	Toplam	45613,611	446		

*p<0,05

Tablo 1'deki bulgular göstermektedir ki; mesleki müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik kavramları anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bundan dolayı hangi grup ortalamalarının F değerini anlamlı kıldığına tespit edilmesi amacıyla gruplar arasında LSD analizi yapılmış, sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Mesleki Müzik Eğitimi Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Öz-Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarına Uygulanan LSD Analizi

Okul Türü	AGLS	Genel Lise	Konservatuvar
AGLS	x=47,24	-	p<0,01
Genel Lise		x=48,05	p<0.01
Konservatuvar			x=52,27

Tablo 2'de yer alan verilere göre, konservatuvar öğrencileri, genel lise ve AGLS öğrencilerine göre daha olumlu benlik kavramına sahiptirler.

Araştırmada mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin benlik kavramlarının, öğrencilerin ayırdıkları günlük çalışma sürelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla öğrencilerinin öz kavramı ölçeği puan ortalamalarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda F değeri 3,67 olarak bulunmuştur. Bu değer gruplar arasında istatistiksel açıdan 0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Analiz sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3: Mesleki Müzik Eğitimi Alan Lise Öğrencilerinin Anadallarına Ayırdıkları Günlük Çalışma Sürelerine Göre Piers-Harris Öz-Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarına Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi

Günlük Çalışma Süresi	n	x	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F
1saatten az	25	45,56	10,32	Gruplar arası	829,562	2	414,781	3,67*
1-3 saat arası	53	48,26	12,17					
3 saatten fazla	43	52,44	8,54	Gruplar içi	13335,067	118	113,009	
TOPLAM	121	49,19	10,86	Toplam	14164,628	120		

*p<0,05

Tablo 3'deki bulgular göstermektedir ki; günlük çalışmalarında ana dallarına değişik zaman ayıran mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin benlik kavramları anlamlı bir

şekilde farklılaşmaktadır. Bundan dolayı hangi grup ortalamalarının F değerini anlamlı kıldığının tespit edilmesi amacıyla gruplar arasında LSD analizi yapılmış, sonuçlar Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Mesleki Müzik Eğitimi Alan Lise Öğrencilerinin Ana Dallarına Ayırdıkları Günlük Çalışma Sürelerine Göre Piers-Harris Öz-Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarına Uygulanan LSD Analizi

Günlük Çalışma Süreleri	1 saatten az	1-3 saat arası	3 saatten fazla
1 saatten az	x=45,56	-	p<0.01
1-3 saat arası		x=48,26	-
3 saatten fazla			x=52,44

Tablo 4’deki verilere göre, müzik çalışmalarına günde 3 saatten fazla zaman ayıran öğrencilerin, az zaman ayıranlara göre daha olumlu bir benlik kavramına sahip oldukları görülmektedir.

TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, konservatuvar öğrencileri, genel lise ve AGLS öğrencilerine göre daha olumlu benlik kavramına sahiptirler. Bu farklılık konservatuvar öğrencilerinin müzik eğitimine daha küçük yaşta başlamaları, müzik eğitimini daha yoğun olarak almaları ve çalışmaya daha çok zaman ayırmaları, öğretmenlerinin, ailelerinin, çevrenin onlara yükledikleri sanatçı kimliği ile kendilerini daha çok özdeşleştirmeleri gibi sebeplerden kaynaklanabilir. Barış (2002), müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencileri üzerinde yaptığı doktora tezinde müzik eğitimi almanın, benlik tasarımı olumlu yönde farklılaştırdığını bulmuştur. Trusty ve Olivia (1994) da, müzik eğitimiyle benlik kavramı düzeyinin arttığını, çocukların ve gençlerin duygusal ve sosyal gelişimindeki ölçülebilir olumlu sonuçların ortaya çıktığını tespit etmişlerdir.

Araştırmanın elde edilen başka bir sonuca göre ise, müzik çalışmalarına günde 3 saatten fazla zaman ayıran öğrencilerin, az zaman ayıranlara göre daha olumlu bir benlik kavramına sahip oldukları görülmektedir. Buna paralel olarak Deniz (1999) araştırmasında, müzik çalışmalarına günlük olarak 3 saatten fazla çalışan mesleki müzik eğitimi öğrencilerin kişilik özelliklerinin farklılaştığını ortaya koymuş ve bu öğrencilerin kendilerine daha çok güvenen öğrenciler olduğunu bulmuştur.

Bu ve diğer çalışmaların sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde akademik olarak alınan kapsamlı bir müzik eğitiminin olumlu benlik algısının geliştirilmesinde etkili olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Aydın, B. (1996). Benlik kavramı ve ben şemaları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8, 41-47.
- Azeri, S. (2005). Mesleki müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik kavramlarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Bariş, D. A. (2002). Müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Can, G. Lise (1990). Öğrencilerinin Benlik Tasarımlarını Etkileyen Etmenler. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Costa-Giomi, E. (2004). Effects of three years of piano instruction on children's academic achievement, school performance and self-esteem *Psychology of Music*, 32(2), 139-152.
- Çataklı, M. (1985). Transliteration equivalence and reliability of the Turkish version of the Piers Harris Children's Self Concept Scale. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Çataklı, M. ve Öner, N. (1986-1987). Çocuklarda öz kavramı ölçeği: Piers-Harris ölçeğinin bir çeviri ve güvenilirlik çalışması. *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi: Eğitim Bilimleri*, 12, 85-110.
- Deniz, J. (1999). "Mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin ana dallarına ayırdıkları günlük çalışma süreleri açısından kişilik özelliklerinin incelenmesi". VI. İstanbul Türk Müziği Günleri. 13-14 Mayıs. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 63-76.
- Hedden, S. (1982). Prediction of music achievement in the elementary school. *Journal of Research in Music Education*, 30, 61-68.
- Klinedinst, R. E. (1989). The ability of selected factors to predict performance achievement and retention of fifth-grade instrumental music students. Dissertation Abstracts International, 1989:50, 3881A. (University Microfilms No. 90 06131).
- Köknel, Ö. (1983). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik, Altın Kitaplar Basımevi, İstanbul.
- Öner, N. (1994). Piers-Harris'in çocuklarda öz- kavramı ölçeği el kitabı, Türk Psikologlar Derneği, Ankara.

- Trusty, J. ve Olivia, G.M. (2004). The effects of arts and music education on students' self- concept. Arizona State University. (<http://www.hebergercollege.asu.edu/artswork/AAA/AdvocacyPieces/Piece3html>. adresinden 04.11.2004 tarihinde ulaşılmıştır.
- Uçan, A. (1989). "Türkiye'de Müzik Öğrenimine Genel Bir Bakış", Ortaöğretim Kurumlarında Müzik Öğretimi ve Sorunları (Türk Eğitim Derneği VII. Öğretim Toplantısı 25-26 Mayıs 1989), Türk Eğitim Derneği, Ankara.
- Uçan, A. (1996). İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi. 2. Basım, Müzik Ansiklopedisi Yayınları,Ankara.